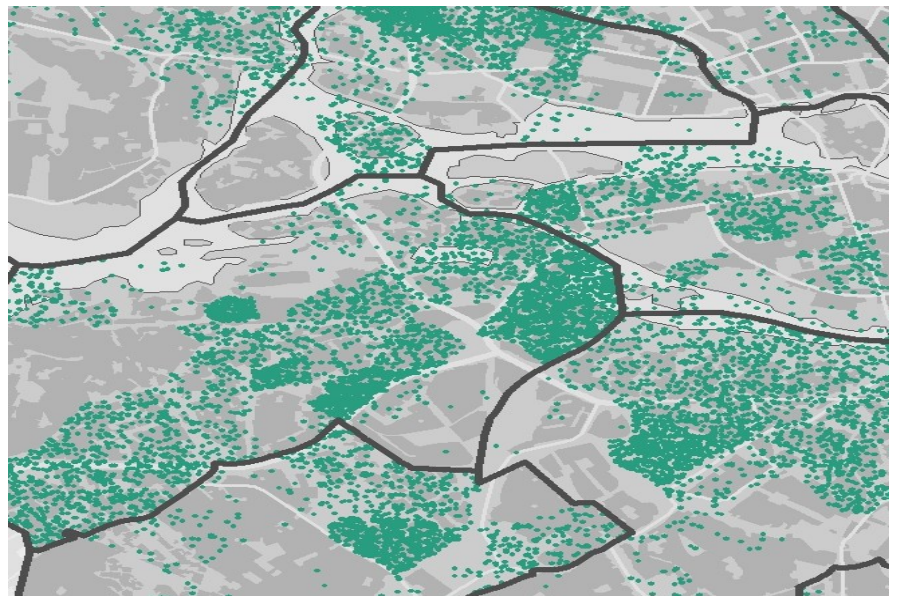




Stockholms
stad

Lokalförsörjningsplan 2019-2021, del 1

Redovisning av prognosperiod 2018-2026



Utbildningsnämnden

stockholm.se

The Capital of Scandinavia

Innehåll

Lokalförsörjningsplan 2019-2021, del 1	3
1. Inledning	3
2. Behovsanalys.....	5
<i>Förskola</i>	7
<i>Grundskola</i>	7
<i>Gymnasieskola</i>	13
3. Kapacitetsbeskrivning (nuläge)	17
<i>Förskola</i>	17
<i>Grund- och gymnasieskola</i>	17
<i>Grundskola</i>	18
<i>Gymnasieskola</i>	18
<i>Administrativa lokaler</i>	18
4. Förändringar i lokalbeståndet	19
<i>Tillgängliggörande av skollokaler</i>	19
<i>Idrottslokaler</i>	19
<i>Skolgårdsutveckling och konstgräs</i>	20
<i>Grundskola och gymnasieskola</i>	21
<i>Europaskola</i>	21
<i>Administrativa lokaler</i>	21
5. Kostnadsutveckling	22
<i>Samverkan inom SAMS kring kostnadsutvecklingen</i>	23
<i>Planeringsperioden 2019-2021</i>	23
<i>Grundskola</i>	24
<i>Gymnasieskola</i>	25
<i>Administrativa lokaler</i>	25
<i>Ränteutveckling och investeringsnivåer</i>	25
<i>Uppföljning av budgetofferter</i>	26
<i>Hyresfinansiering av it-infrastruktur</i>	26
6. Effektiviseringsmöjligheter	26
<i>Hög nyttjandegrad</i>	26
7. Funktionsprogram	27
8. Redovisning av förändringar inom gymnasieskola.....	28
<i>2018 och planeringsperiod 2019-2021</i>	28
<i>Prognosperiod 2022-2026</i>	29

I Lokalförsörjningsplan del 2 redovisas grundskola som helhet och per stadsdelsnämndsområde**Bilagor**

- 4.1 Administrativa lokaler
- 4.2 Funktionsprogram för skollokaler
- 4.3 Metodbeskrivning behovsanalys

Lokalförsörjningsplan 2019-2021, del 1

1. Inledning

Lokalförsörjningsplanen (LFP) är stadens verktyg för att på nämnd- och stadsledningsnivå planera behovet av lokaler. Redovisningen sker på kort sikt för 2018 och planeringsperioden 2019-2021 där förvaltningen har som bäst bild av behoven och vilka förändringar som ska genomföras. Planen innehåller även en redovisning fram till 2026 som är sista året i stadens befolknings- och elevantalsprognos. Behovsanalysen är utgångspunkt för planeringen. Den byggs på stadens befolkningsprognos och på elevantalsprognosen som är en framskrivning av befolkningsprognosen utifrån dagens elevflöden. Prognoserna kompletteras med strategiska analyser utifrån faktorer som prognoser inte inkluderar, exempelvis elevflöden som uppstår när nya skolor byggs eller när skolors årskursindelning ändras. Planen innehåller även en utblick fram till år 2040 utifrån stadens nya översiktsplan och planerade bostadsbyggnation fram till 2030. Det är viktigt att ha som utgångspunkt att planering är just planering och att osäkerheten ökar ju längre fram i tiden vi försöker planera.

Förvaltningens planerings- och projektprocess för lokaler (figur 4:1) syftar till att säkerställa att rätt byggnadsåtgärder genomförs. De åtgärder som genomförs leder till långsiktiga ekonomiska åtaganden och förutsätter långsiktiga behov för utbildningsändamål. Processens olika skeden avslutas med beslut om nästa skede ska genomföras. Beslut efter utredningsskede respektive förslagshandlingsskede föreläggs utbildningsnämnden i form av inriktnings- respektive genomförandebeslut. Genomförandebeslutet bygger i allt större utsträckning på budgetofferter. I lokalförsörjningsplanen redovisas därför förslag till hur nämnden ska följa upp genomförandebeslut som bygger på budgetofferter.



Figur 4:1 Översiktlig bild av projektprocessen för ny-, om- och tillbyggnadsprojekt. Trianglarna symboliserar beslutstillfällen där fyllda trianglar visar utbildningsnämndens beslut.

Behovsanalys

År 2021 prognostiseras den kommunala grundskolan ha cirka 78 400 elever, vilket är en ökning med cirka 4 500 elever jämfört med läsåret 17/18. Gymnasieskolans elevantal prognostiseras till 18 000 mot dagens 16 500, men det faktiska utfallet förväntas vara högre med anledning av att staden öppnar nya gymnasieskolor. Målet är också att en större andel av stadens gymnasieungdomar ska erbjudas gymnasieplats i stadens kommunala gymnasieskolor.

Kapacitet

De kommunala grundskolornas totala kapacitet läsåret 2017/2018 uppgick till cirka 83 300 elevplatser exklusive grundsärskola. Detta betyder att stadens elever utnyttjar 89 procent av platserna. Motsvarande siffra för den kommunala gymnasieskolan inklusive gymnasiesärskola är cirka 19 600 elevplatser och ett kapacitetsutnyttjande på cirka 87 procent. Förvaltningens kunskap om skolors kapacitet har under de senaste åren förbättrats genom användning av förvaltningens kapacitetsverktyg och genom att nya kapacitetsöverenskommelser upprättas med respektive skola.

Förändringar i lokalbeståndet

Grundskolans kapacitet kommer fram till år 2021 att öka med över 10 000 elevplatser, vilket gör att grundskolan når upp till cirka 93 300 elevplatser för att möta behovet för cirka 78 400 elever. De första nya permanenta skolorna, Bobergsskolan och Sjöviksskolan öppnar 2019. Kapacitetsökningen fram till år 2021 gör att stadens utnyttjandegrad kommer att sjunka men fortvarande hamna inom de cirka 10-15 procents kapacitetsöverskott som behövs för att möta det faktiska platsbehovet då en grundskoleelev behöver erbjudas plats nära hemmet och i rätt årskurs. För gymnasieskolan vars kapacitet ökar med netto cirka 3 400 elevplatser når den totala kapaciteten upp till cirka 23 300 elevplatser. Anna Whitlocks gymnasium öppnar 2018. Inom såväl grund- som gymnasieskolan kommer del av kapaciteten tidvis att användas för evakuering.

Fler elever i F-9

I takt med att skolor byggs ut och nya skolor startar så kommer andelen elever i F-9-skolor att öka. Utbyggnad från F-6 till F-9 är redan planerad eller beslutad för totalt 16 skolor och merparten av samtliga nya permanenta skolor planeras för F-9. I utbyggnadsområden kan nya skolor starta som F-6 för att senare utöka med 7-9 när områdets demografi förändrats. En inventering genomfördes 2017 och resulterade i att 6 skolor indikerades som möjliga att ställa om från F-6 till F-9. I arbetet med lokalförsörjningsplanen har undersökts om det är möjligt att utifrån respektive områdes skolbehov minska elevantalet i de yngre åren och ställa om till F-9. Det är i dagsläget inte lämpligt att ställa om till F-9 i något av de aktuella områdena.

Ökade kostnader

Hyrorna för förvaltningens grund- och gymnasieskolor beräknas öka med cirka 416 mnkr (22 procent) under planeringsperioden fram till 2021 och cirka 680 mnkr fram till och med 2023 (37 procent). Orsaken till allt högre kostnadsökningar jämfört med tidigare år är att fler projekt ingår i underlaget och kostnadsökningar i bland annat om- och tillbyggnadsprojekt.

Det schablonggrundande elevunderlaget beräknas inte öka i samma utsträckning, men vid höjda grundschabloner ökar intäkterna mer utöver elevökningen. Till viss del ryms hyresökningarna inom de ökade intäkterna, men förvaltningens bedömning är att det under perioden blir en stor utmaning att klara ekonomin. Det är därför viktigt att i framtida genomförandebeslut göra noggranna avvägningar om tidpunkt för färdigställande och pröva om projekt kan flyttas fram i tid och elever hänvisas till andra skolor.

En bidragande orsak till kostnadsutvecklingen är den höga investeringsnivån per ny plats i om- och tillbyggnadsprojekt, jämfört med nybyggnadsprojekt. För merparten av de tillbyggnadsärenden där nämnden fattat inriktnings- eller genomförandebeslut de senaste åren är kostnaden per ny plats ofta omkring 50 procent högre, ibland ännu mer, än för nya skolor. Mot bakgrund av detta avser förvaltningen att lyfta behovet av samverkan inom samordnad skolplanering i Stockholm, SAMS, i syfte att bromsa kostnadsutvecklingen för lokalhyror. En ekonomisk analys bör göras av SAMS förslag till om- och tillbyggnad av vissa skolor, och vägas mot ett eventuellt behov av ytterligare tomter för en mer kostnadseffektiv nybyggnation.

Tillgängliggörande av skol- och idrottslokaler

Stadens skolbyggnader används för undervisning under vardagar dagtid, men under kvällar och helger ska det finnas möjlighet att använda relevanta lokaler för till exempel föreningsverksamhet. Att använda stadens lokaler även under kvällar och helger innebär ett effektivare nyttjande av lokaler. Det sänker däremot inte nämndens hyreskostnader. Utbildnings-, idrotts- och kulturförvaltningarna ökar antalet bokningsbara skollokaler utöver skolidrottssalar via stadens bokningssystem genom att installera kortlås på lämpliga skollokaler.

Längre och svårare planprocesser

Planprocesser blir allt komplexare och tar längre tid än tidigare. Detta beror delvis på högre krav på olika utredningar i planprocessernas tidiga skede, vilket bland annat kan förklaras genom svårigheter att bygga i tätbebyggda områden, med mer utmanande tomter och fler intressenter och aktörer att ta hänsyn till. Utbildningsförvaltningen försöker begränsa utredningsinsatserna i planprocessens tidiga skeden och styra utredningar till projektprocessens utredningsskede där resultatet av utredningen behandlas i utbildningsnämnden. Konsekvenser av omfattande utredningar i planprocessen är att den tar längre tid, blir mer kostsam och att frågor om skolors utformning i ökad utsträckning avgörs i planprocessen istället för i projektprocessen. Förvaltningen för dialog med SISAB och stadsbyggnadskontoret i syfte att hitta en process som fungerar för alla parter.

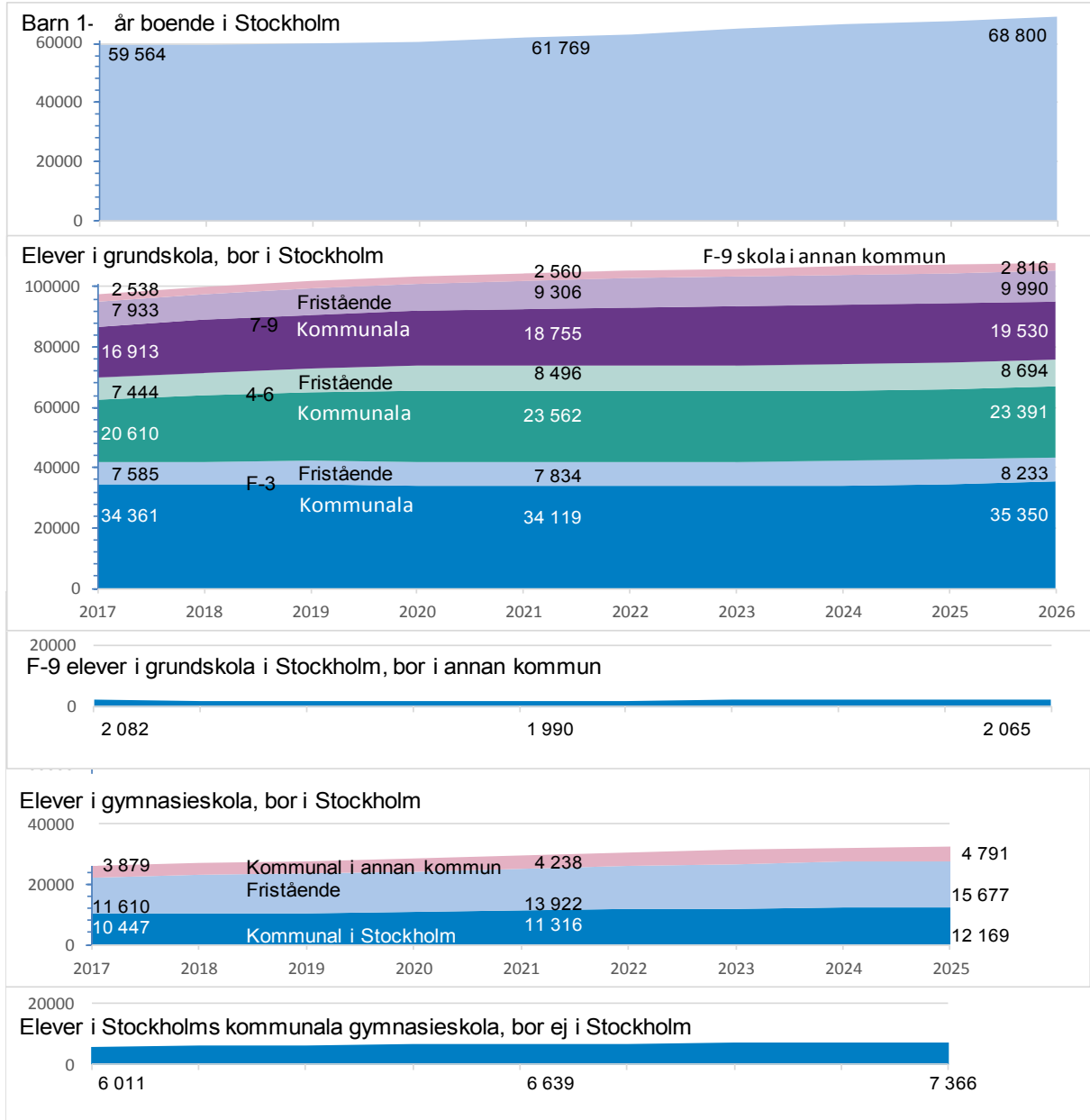
Tillgång till mark och lokaler

En växande utmaning, särskilt i tätbebyggda stadsdelsområden, är att finna outnyttjad mark eller lokaler för nya skolor. Begränsade möjligheter för nya permanenta skollokaler försvårar även möjligheten att få tidsbegränsade bygglov, då det är nödvändigt att visa att behovet är tillfälligt och att en permanent lösning kommer att ersätta det tillfälliga bygglovet. Det finns därför ett fortsatt stort behov av samverkan inom staden för att säkerställa tillgång till mark för nya skolor och för att matcha bostadsbyggande och skolbyggnation. Samverkan inom SAMS är en förutsättning för att staden ska lyckas avsätta mark för nya skolor.

2. Behovsanalys

Behovsanalysen utgör underlag för planering av nya skolplatser under planeringsperioden 2019-2021 samt den tioåriga prognosperioden. I analysen jämförs den prognostiserade befolkningsökningen och prognosen för elever i Stockholms stad. Elevantalsprognosen är en framskrivning av befolkningsprognosen utifrån nuvarande skolors antagningsmönster. Den sammantagna behovsanalysen består både av stadens prognoser och strategiska bedömningar. Strategiska bedömningar görs för att fånga upp faktorer som inte ingår i prognosen, exempelvis bostadsprojekt som ännu inte ingår i prognosen, ändrade antagningsmönster på grund av skolbyggnation och ökad konkurrens om platser i fristående skolor.

Figur 2 Barn och unga samt elever i Stockholm utifrån skolform, årskurs och klass 2017-2026 (-2025 för gymnasieskolor). Antal barn för 2017 samt prognostiserat elevantal 2021 och 2026 (2025) inkluderat. År 2021 prognostiseras den kommunala grundskolan ha cirka 78 400 elever, vilket är en ökning med cirka 4 500 elever. Kommunala gymnasieskolans elevantal prognostiseras till 18 000 (+1 500). År 2026 prognostiseras den kommunala grundskolan ha cirka 79 900 elever, vilket är en ökning med cirka 5 900 elever. Kommunala gymnasieskolans elevantal prognostiseras till 19 500 (+3 100) år 2025.



Förskola

Befolkningsantal 1-5 år 2017	59 564	
Befolkningsprognos 1-5 år		
2021 och förändring 2018-2021	61 769	(+2 205)
2026 och förändring 2022-2026	68 800	(+7 031)

Fram till år 2020 förväntas antalet barn 1-5 år vara stabilt på stadsnivå för att därefter öka. Befolkningsutvecklingen hänger starkt samman med förändringar i barnafödandet, men påverkas också av ökad utflyttning till grannkommuner. År 2016 fick Stockholm ett tillskott med 13 500 nyfödda barn. Antalet födda barn förväntas öka under de närmaste tio åren i takt med att de stora födelsekullarna från början av 1990-talet kommer upp i åldrar där barnafödandet är högt.

Vi kan se stora geografiska skillnader i ökningen av antalet barn i åldern 1-5 år. I stadens fem snabbast växande områden Älvsjöstaden, Mariehäll, Hagastaden, Kista äng och Norra Djurgårdsstaden, förväntas antal 1-5-åriga att öka med totalt nästan 2 000 barn fram till år 2021. Mellan 2022-2026 beräknas 1-5-åriga barn öka mest på Årstafältet, Bromstensstaden, Kista äng, Enskede Gård och Larsboda.

Grundskola

Nuläge

Befolkningsantal 6-15 år 2017	97 401	Elevantal F-9 2017	
Varav:		Kommunal skola	73 982
går i skolan i Stockholm	95 040	varav bor i Stockholm	71 856
går i skola i annan kommun	2 361	varav ej folkbokförda i Stockholm ¹	2 126
		Fristående skola, bor i Stockholm	23 128
		Statlig skola, bor i Stockholm	100

Som urvalsgrund efter vårdnadshavares ansökan om elevplats används - beroende av huvudman - huvudsakligen den relativa närhetsprincipen respektive kötid. Systemet leder till geografiska elevströmmar och rörelse mellan kommunala och fristående skolor. Nuvarande och historiska rörelsemönster ger en relativt säker prognos för framtida rörelsemönster. Förändring sker bland annat vid nybyggnation av skolor och när skolor ändrar årskursindelning.

Elevströmmar mellan kommunala och fristående skolor

Av Stockholms grundskoleelever går 75 procent i en kommunal skola. Bostadsområdet påverkar i hög grad hur stor andel som går i en kommunal skola. Över 80 procent av elever boende i Bromma och Älvsjö går i en kommunal skola men endast 49 procent på Östermalm.

¹ Boende i andra kommun samt ej folkbokförda. Det finns drygt tusen elever i Stockholms kommunala grundskolor som har tillfälligt personnummer. Många av de eleverna är nyanlända.

I genomsnitt bor 85 procent av eleverna i det stadsdelsnämndsområde (SDO) där de går i kommunal skola. För fristående skolor är motsvarande siffra 55 procent. De kommunala skolorna tar huvudsakligen in elever från skolans närområde. Däremot finns det stora skillnader hur pass lokalt de fristående skolorna tar in sina elever. De fristående skolorna i Farsta och Skärholmen har över 70 procent av sina elever från sitt stadsdelsnämndsområde. De fristående skolorna i Hägersten-Liljeholmen och Östermalm tar till stor del in elever lokalt, men har också stor inpendling från andra delar av staden.

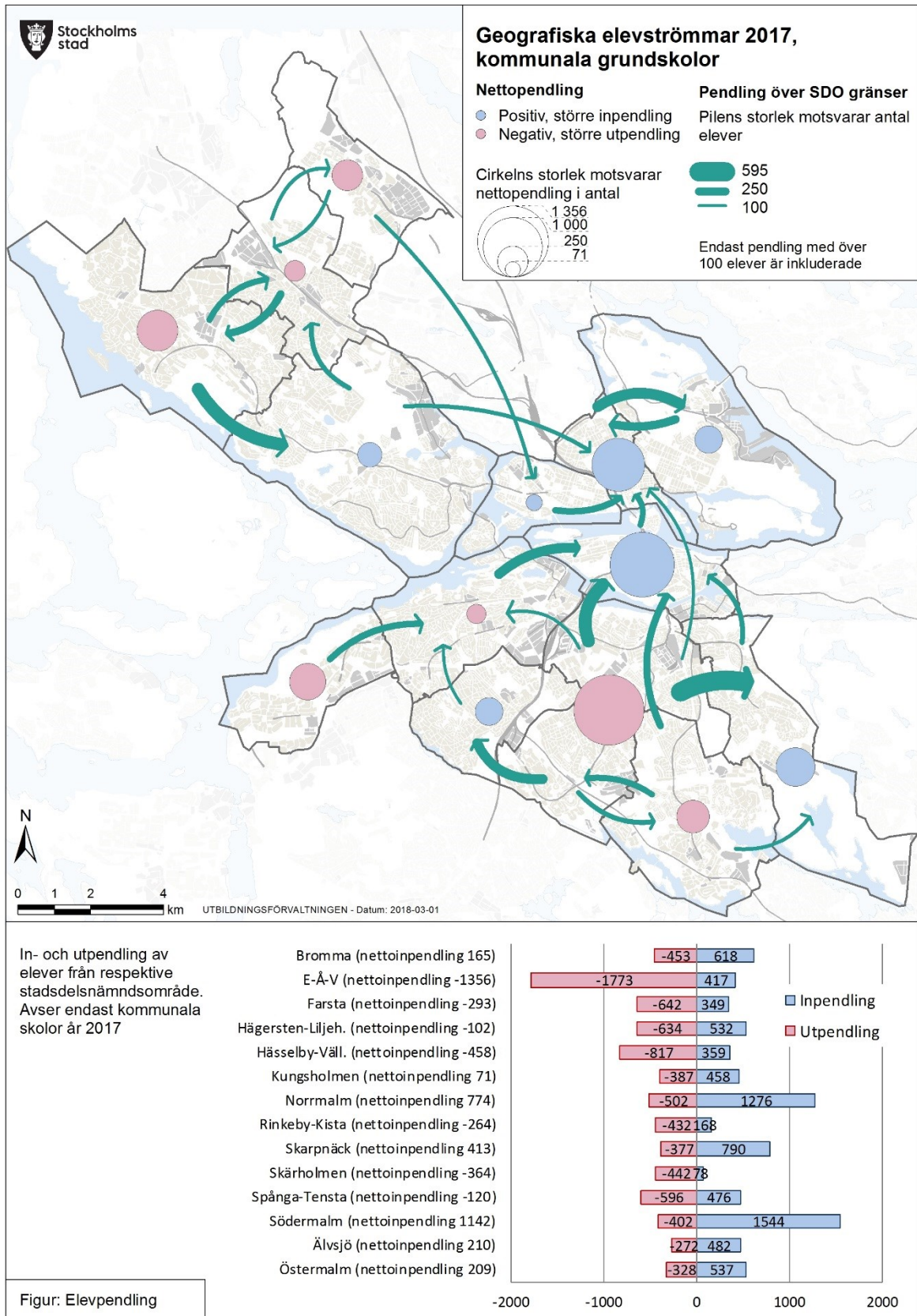
Andelen elever i fristående skolor ökar successivt med elevernas ålder. I förskoleklass går 18 procent i fristående skola. Bytet från kommunal till fristående skola sker oftast i årskurs 4 och 7. I årskurs 4 går cirka 24 procent i fristående skola och i årskurs 7, 32 procent.

Geografiska elevströmmar

I genomsnitt bor tre av fyra stockholmselever i det stadsdelsnämndsområde där de går i skola. Skillnaden mellan olika områden är stor och varierar mellan Spånga-Tensta (68 procent) och Bromma (89 procent).

Drygt 23 000 elever går i skola i annat stadsdelsnämndsområde än där de bor och nästan 12 000 av dem väljer en kommunal skola. När det gäller nettoinpendlingen i elevantal, det vill säga utpendlande mot inpendlande elever för kommunala skolor, tar alla stadsdelsnämndsområden i innerstaden samt Bromma emot fler elever än vad som pendlar ut. I Skarpnäck och Älvsjö är nettoinpendlingen också positiv, men mest relaterad till stor inpendling till skolor som ligger på stadsdelsgränser (figur 3). Pendlingsflödet för de fristående skolorna liknar de kommunala skolornas, men även Hägersten-Liljeholmen får ett stort tillskott av elever till sina fristående skolor från andra stadsdelsnämndsområden.

Figur 3: In- och utpendling av elever per stadsdelsnämndsområde (SDO) för kommunala skolor 2017



När det gäller pendling mellan stadsdelsnämndsområden, är det tydligt att de största pendlingsströmmarna går till angränsande stadsdelsnämndsområden. Eleverna boende i innerstaden pendlar mest inom innerstaden. Samma beteende kan man se inom västerort där eleverna pendlar inom västerort. Elever boende i söderort pendlar däremot mest till Södermalm och Liljeholmen.

Pendlingsnivåer över stadsdelsnämndsområdesgränser är beroende av årskurs. Under de första skolåren sker in- och utpendling i en relativt liten omfattning. I kommunala skolorna är utpendlingen endast 6 procent bland elever i förskoleklass, men andelen ökar successivt med högre årskurser. Den stora förändringen sker i årskurs 4 (12 procent utpendling) samt i årskurs 7 (22 procent utpendling). För fristående skolor är pendlingen över stadsdelsnämndsområdesgränser mer omfattande.

2018 och planeringsperiod 2019-2021

Befolkningsprognos 6-15 år

2021 och förändring 2018-2021 106 715 (+6 953)

Elevantalsprognos F-9

2021 och förändring 2018-2021 106 622 (+7 156)

Varav kommunal skola 78 425 (+4 459)

Varav fristående skola 25 636 (+2 674)

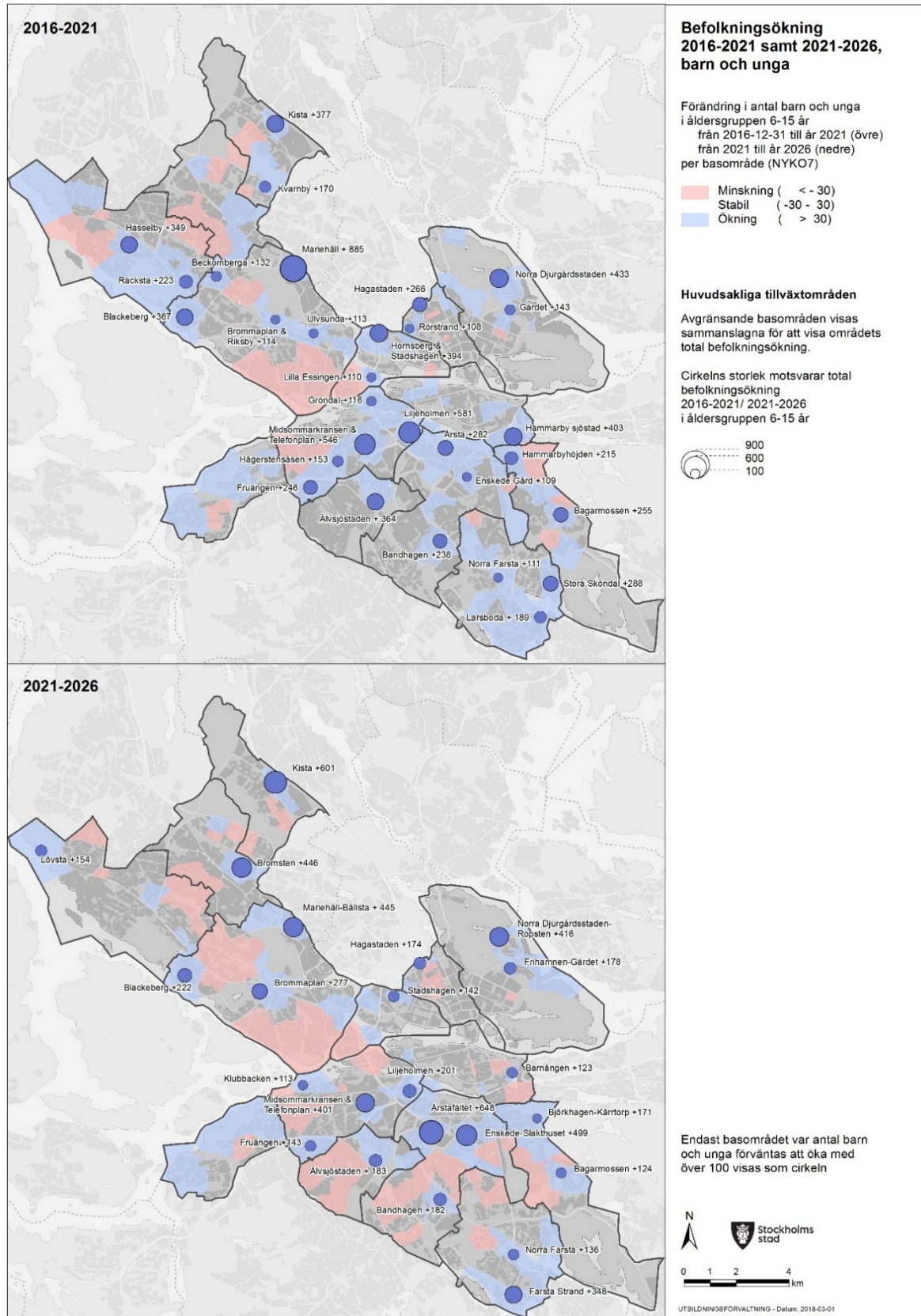
Se text nedan för bedömningar utöver stadens prognos

Antal barn och unga i grundskoleåldern förväntas att öka med drygt 10 000 fram till år 2021. Nyproduktion av bostäder gör att befolkningsförändringarna framförallt slår igenom lokalt. Fram till år 2021 finns det 30 områden i staden där antal barn och unga förväntas att öka med över 100 elever. Den förväntade ökningen är störst i Mariehäll, Liljeholmen, Telefonplan, Norra Djurgårdstaden och Hammarby sjöstad (figur 4). Tillsammans motsvarar befolkningsökningen i de fem områdena en fjärdedel av den totala ökningen i staden.

Stadens åldersstruktur gör att elevantalet fram till år 2021 förväntas öka i de högre årskurserna för att senare åter öka i antal förskoleklasselever. Sammantaget förväntas under prognosperioden en utjämning av antalet elever i olika årskurser (Figur 5).

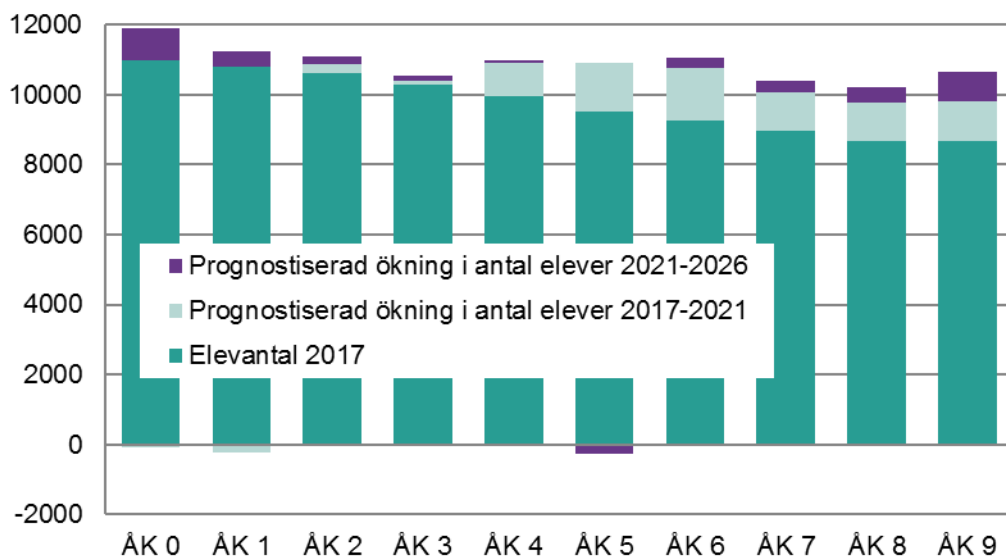
Figur 4: Befolkningsökning 6-15 år 2016-2021 samt 2021-2026 enligt befolkningsprognos 2017 per basområde. Blå färg markerar ökning, röd minskning och ingen färg stabil utveckling. Cirkelns storlek motsvarar förväntad

befolkningsökning fram till år 2021/2026. Namn med tillhörande cirkel är inkluderade endast i de basområden som har en befolkningsökning på över 100 personer i åldrarna 6-15.



Figur 5: Elevantal år 2017 samt prognostiserad ökning av elevantal per årskurs fram till år 2021 samt 2026. Elevantalet ökar mest i de högre årskurserna, från årskurs 4 och uppåt. Denna ökning gör att antal elever per

årskurs efter ett par år kommer att vara nästan lika stor i varje årskurs i motsats till dagens situation där tyngdpunkten ligger på de lägre årskurserna. Mellan 2021-2026 kommer antal förskoleklass elever att öka kraftigt igen.



Datakälla: Bosko, Sweco 2017

Stockholm beräknas ta emot 250-300 nyanlända kommunplacerade förskolebarn och 300-450 nyanlända kommunplacerade grundskolebarn under år 2018. År 2019 och framåt följer staden Migrationsverkets prognoser, som visar ett sjunkande antal för kommande år. En stor del av eleverna kommer att ha sin skola i genomgångsbostadens närhet. De flesta av dessa bostäder är modulhus med 20-50 lägenheter och har ingen väsentlig påverkan på skolplaneringen. Större etableringar kommenteras i den stadsdelsnämndsområdesvisa redovisningen.

Prognosperiod 2022-2026

Befolkningsprognos 6-15 år

2026 och förändring 2022-2026	111 440	(+4 725)
-------------------------------	---------	----------

Elevantalsprognos F-9

2026 och förändring 2022-2026	110 070	(+3 448)
Varav kommunal skola	80 336	(+1 911)
Varav fristående skola	26 918	(+1 282)

Se text nedan för bedömningar utöver stadens prognos

Antalet barn 6-15 år beräknas uppgå till 111 400 år 2026 och det innebär en avmattning i ökningstakten jämfört med prognosperioden 2018-2021. Mellan 2022-2026 beräknas antalet barn och unga öka med över 100 i 23 områden runt Stockholm. Den förväntade ökningen är fortfarande stort i Mariehäll, Telefonplan och Norra Djurgårdstaden. Störst ökning förväntas i helt nya bostadsområden som Årstafältet, Kista äng, Slakthusområdet och Bromstenstaden (figur 4). Samtidigt förväntas antalet barn och unga minska i fler områden. I många av områdena förväntas antal barn och unga att öka fram till 2021 men minska därefter.

Elevantalsökningen beräknas vara fortsatt stark i högre årskurser men också i förskoleklasser (figur 5). Nybyggnationsområden har störst elevantalsökning och då framförallt i lägre årskurser. På Årstafältet, norra Älvsjö, Årsta, Bromstenstaden och Norra Djurgårdsstaden kommer behovet av nya elevplatser att vara minst 200 per område under prognosperioden. Elevantalet förväntas minska i södra Bromma samt i södra Älvsjö.

Det finns ofta en osäkerhet i bostadsbyggnationsprojektens tidplan och lägenhetsantal, vilket innebär en betydande osäkerhet i skolplaneringen. Detta gör att planerad skolbyggnation både i tid och i volym kan behöva uppdateras när byggplaner ändras.

Behovsanalys när prognos saknas

När nya bostadsplaner saknas i befolkningsprognosen kan kommunfullmäktiges riktmärke för grundskoleplaneringen om 0,5 elever per ny bostad användas fram till att bostäderna ingår i befolkningsprognosen. Det finns även områden i staden där det i dagsläget inte bor några elever och således finns det inte heller några elevpendlingsmönster. Dessa områden – som kallas 0-områden – saknas i elevantalsprognosen. Det kan vara gamla industriområden, hamnområden eller naturmark som byggs om till bostäder. Det finns tre sådana områden med en kraftig elevantalsökning under 2022-2026, Frihamnen/Värtan, Slakthusområdet och Lövsta väster om Hässelby villastad.

Begränsning i prognosmodellen

Det finns en begränsning i modellen som används för stadens tioåriga elevantalsprognos. Elevantalsprognosen är ett bra verktyg för planering på lokal nivå, men den underskattar antalet stockholmselever med cirka 1 000 år 2026. Det betyder att de 98 procent av de idag folkbokförda 6-15-åringar som går i grundskola förväntas vara 97 procent i slutet av prognosperioden år 2026. Del av detta tapp, på drygt 1 procent, förklaras med barn i så kallade 0-områden (se föregående avsnitt). Underskattning av det totala elevantalet i Stockholms stad påverkar prognosen år 2021 och framåt. Dessutom går det inte att placera dessa elever geografiskt. Det finns därför behov av att utveckla stadens elevantalsprognos.

Planering 2027-2040

Antal barn och unga i grundskoleålder förväntas öka i Stockholm med drygt 20 000 mellan åren 2027-2040. Den största ökningen, över 2 000 barn och unga i grundskoleåldern, förväntas till Enskede-Årsta-Vantör, Älvsjö, Bromma och Farsta.

Gymnasieskola

Kommunerna i Stockholms län och Håbo kommun hör till en och samma gymnasiregion. Genom samverkansavtalet från år 2011 har elever möjlighet att söka utbildning och skola på lika villkor till samtliga drygt 200 gymnasieskolor. En konsekvens har blivit att elever väljer att pendla till Stockholm och speciellt till de populära innerstadsskolorna. Stadens gymnasieverksamhet är därför beroende av befolkningsutvecklingen inom hela länet. Stockholms län har år 2017 cirka 70 000 unga i gymnasieåldern.

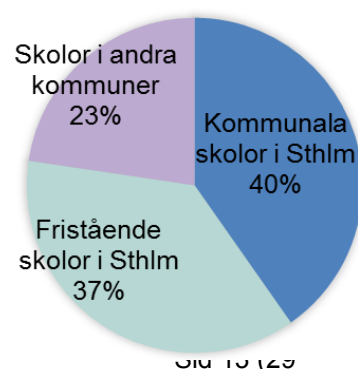
Nuläge

25 940 gymnasieelever är folkbokförda i Stockholm (figur 6).

Sammanlagt studerar

77 procent av stockholmseleverna i en skola i Stockholm, varav 40 procent (10 400 elever) går på en kommunal skola och 37 procent (9 600 elever) går på en fristående skola. Dessutom går 23 procent (5 900 elever) på en gymnasieskola i en annan kommun. Framförallt är det grannkommuner som lockar, men det går stockholmselever i cirka 90 kommuner runt om i Sverige. Elevantalsmässigt har Värmdö gymnasium – beläget

Figur 6: Elever boende i Stockholm

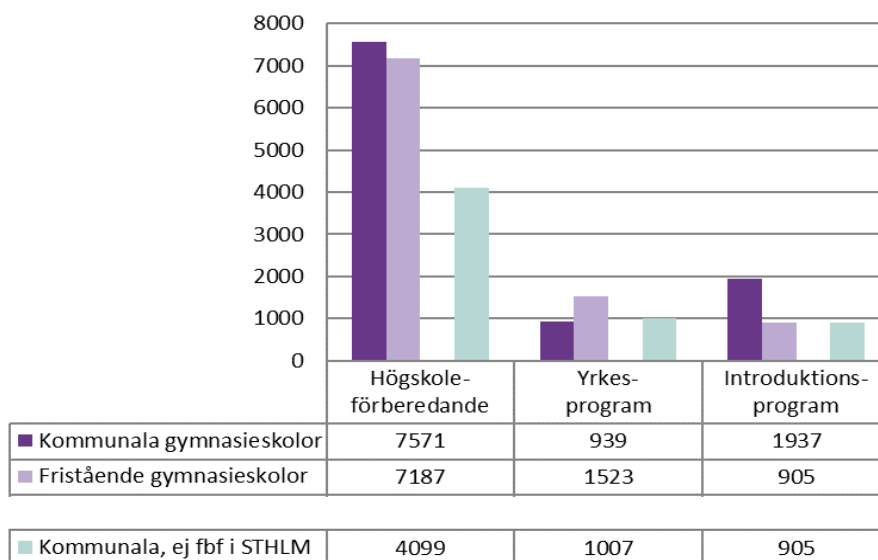


vid Gullmarsplan – flest inskrivna stockholmselever (cirka 700 elever). Utbildningsnämndens mål är att öka andelen stockholmselever som söker och går i kommunala skolor i Stockholm. Söksiffrorna för år 2018 visar att en ökad andel stockholmselever sökt kommunala skolor i Stockholm.

År 2017 läste 74 procent av elever som både är folkbokförda och studerar i Stockholm högskoleförberedande program (figur 7).

14 procent läste introduktionsprogram och 12 procent läste yrkesprogram. En jämförelse av huvudmannskapet för dessa elever visar att kommunen har större andelar än fristående skolor i de högskoleförberedande programmen (51 respektive 49 procent) och i introduktionsprogrammen (68 respektive 32 procent). I yrkesprogrammen har de fristående skolorna större andelar (62 respektive 38 procent).

Figur 7: Antal stockholmselever i olika gymnasieprogram i Stockholms stad, 2017-09-15 samt elever i Stockholms kommunala gymnasieskolor som inte bor i Stockholm

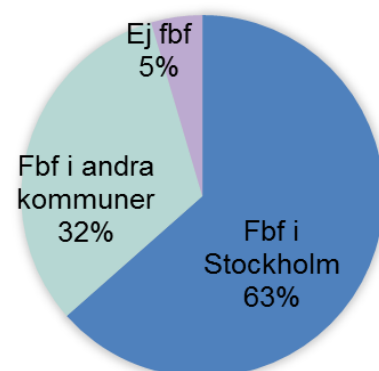


I Stockholms kommunala gymnasieskolor går 16 500 elever (figur 8). Cirka 5 300 av dessa bor i andra kommuner. De flesta kommer från grannkommuner, men totalt finns det elever från cirka 100 kommuner i Stockholms gymnasieskolor. 750 elever är inte folkbokförda, varav en stor andel är nyanlända elever.

Det finns drygt 30 kommunala gymnasieskolor och gymnasiesärskolor i Stockholm. Flest skolor och elever finns på Kungsholmen (5 skolor med 4 850 elever) och Södermalm (8 skolor med 3 020 elever). Totalt sett går lite över 60 procent av eleverna i gymnasieskolor i innerstaden. I ytterstaden är det Bromma som lockar flest elever. Tre stadsdelsnämndsområden i ytterstaden har ingen kommunal gymnasieverksamhet.

De fristående gymnasieskolorna är i ännu högre grad koncentrerade till innerstaden. Av de drygt 70 fristående gymnasieskolorna ligger 58 i innerstaden eller i Liljeholmen och 96 procent av eleverna går där.

Figur 8: Elever i kommunala gymnasier i Sthlm per folkbokföring

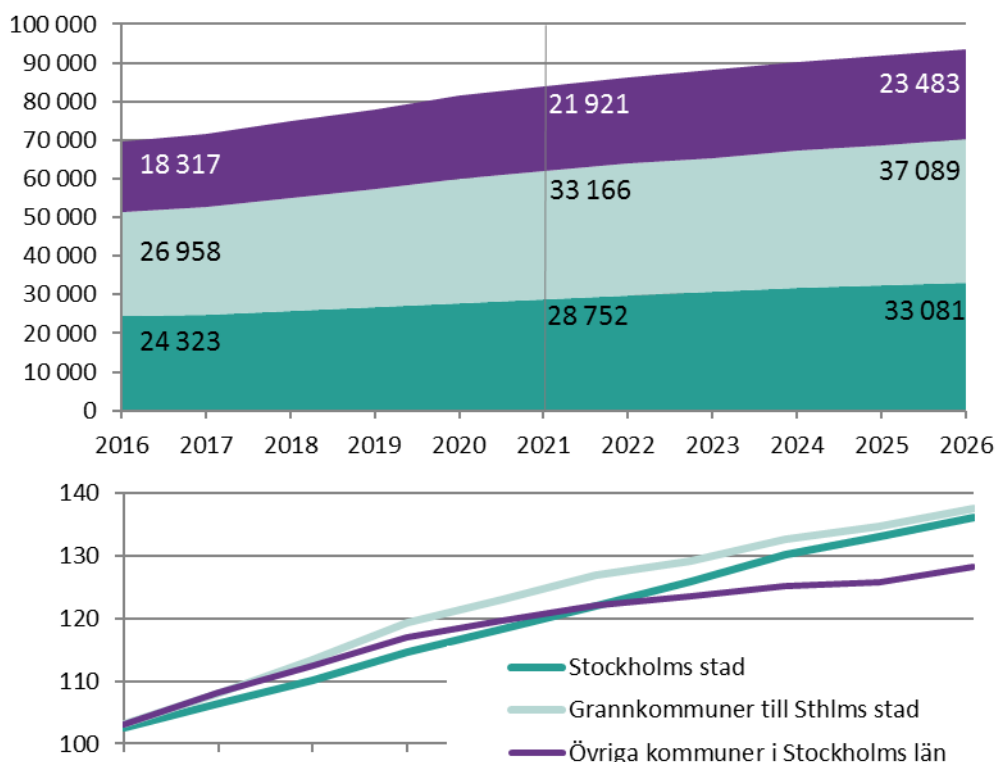


Av eleverna i kommunala gymnasieskolor i Stockholm gick 71 procent högskoleförberedande program hösten 2017, 12 procent av eleverna gick på yrkesprogram och 17 procent på introduktionsprogram. På programnivå är naturvetenskapsprogrammet (3 740 elever), samhällsvetenskapsprogrammet (3 600), språkin introduktion (1 840) och ekonomiprogrammet (1 830) de största programmen. Språkin introduktion har vuxit mycket under de senaste åren till följd av ökande antal nyanlända elever. El- och energiprogrammet (340) är det största yrkesprogrammet. Över 50 procent av de elever som studerar yrkesprogram i Stockholms kommunala gymnasieskolor bor utanför Stockholm. Drygt 300 elever studerar gymnasiesärskoleprogram i kommunala gymnasieskolor.

Prognostiserad befolkningsutveckling

Antalet 16-18-åringar i Stockholms stad och i gymnasierregionen förväntas öka kraftigt. Fram till 2021 förväntas antalet unga 16-18 år öka med 14 200 och fram till år 2026 med ytterligare 9 800 i Stockholms län (figur 9). Ökningen förväntas vara kraftigast Stockholms grannkommuner de närmaste åren, men i slutet av prognosperioden förväntas ökningen vara störst i Stockholm. Grannkommuner definieras här som angränsande kommuner samt Haninge kommun. Enbart i Stockholms stad förväntas antalet unga 16-18 år öka i genomsnitt med 900 per år de kommande tio år.

Figur 9: Befolkningsprognos över antalet 16-18-åringar i Stockholms län 2017-2026, fördelad på Stockholms stad, grannkommuner (inklusive Haninge) och övriga kommuner. Den övre figuren visar antal barn och ungdomar och den nedre index förändring per år (data källa: RUF/STRF 2017)

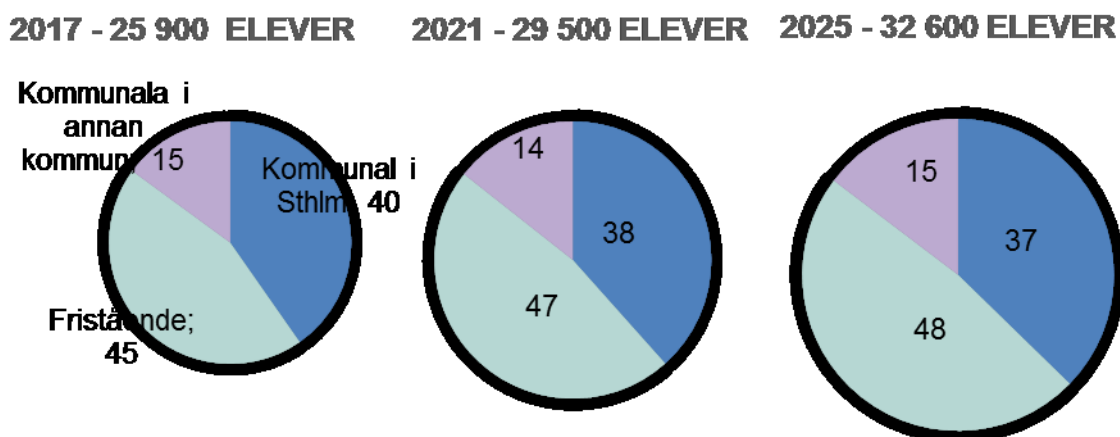


Planering 2018-2021

Fram till år 2021 förväntas antalet gymnasieelever som bor i Stockholm öka med 3 600 och fram till 2025 med totalt 6 700 elever (figur 10). Antalet Stockholmselever förväntas öka i kommunala och i fristående skolor, både inom och utanför kommunen. Kommunala

gymnasieskolor i Stockholm förväntas dock tappa andelar till fristående gymnasieskolor. Prognosen bör dock läsas med viss försiktighet eftersom söksiffrorna för 2018 visar att fler stockholmselever har sökt kommunala gymnasieskolor i Stockholm, vilket kan vara ett trendbrott. Andelen stockholmselever som går i en kommunal gymnasieskola i annan kommun förväntas enligt prognosen att hålla sig på dagens nivå.

Figur 10: Fördelning av elever boende i Stockholm efter utbildningsanordnare 2017 (i procent) samt prognos för år 2021 och 2025. **Observera** att prognosen inte tar hänsyn till förväntad elevantalsökning på grund av planerade nya skolor, samt att antal/andel elever i fristående skolor visar både elever i fristående skolor i Stockholm och andra kommuner



Elevantalet i stadens kommunala skolor prognostiseras öka med 900 elever per år fram till 2025. Nästan hälften av ökningen beror på inflöde av elever boende i andra kommuner.

Från och med 2016 har elever boende i Stockholm valt fristående skolor i större omfattning än en kommunal skola i Stockholm. Antal stockholmselever i fristående skolor förväntas därför enligt stadens elevantalsprognos öka med 35 procent från dagens nivå fram till 2025.

Bedömning av behovet

Nämndens målbild är att fler av eleverna som bor i Stockholms ska söka och beredas plats i en kommunal gymnasieskola i Stockholm. Prognosen räknar dock med att andelen som väljer fristående skolor kommer att öka på bekostnad av andelen elever i egenregi. Efter den första sökangången till gymnasieskolor inför läsåret 2018/2019 ser det ut som att den prognostiserade utvecklingen bryts och att andelen elever i egenregi ökar, i linje med nämndmålet.

Prognosen tar endast hänsyn till dagens gymnasiebestånd och räknar inte med nya skolor eller planerade kapacitetsökningar på befintliga skolor. Det är svårt att förutsäga vilka effekter kommande kapacitetsökningar har på befintliga skolor. I och med att P A Fogelströms gymnasium och Anna Whitlocks gymnasium startar åren 2017-2018 ökar kapaciteten i de kommunala skolorna med drygt 3 100 elevplatser, vilket har påverkat elevernas sökmönster. Under de senaste åren har noll till två fristående gymnasieskolor startat i Stockholm per år, men det är osäkert i vilken utsträckning fristående aktörer kommer att starta nya eller utöka befintliga skolor.

I rapporten *Gymnasiebehovet 2017* skriver Storsthlm att det kommer att finnas drygt 20 000 fler gymnasieelever i gymnasieregionen år 2025. Cirka 80 procent av den förväntade

elevantalsökningen kommer att ske inom de högskoleförberedande programmen. Yrkesprogrammen förväntas att öka med cirka 4 500 elever. Denna ökning är i stort sett relaterad till den allmänna befolkningsökningen.

Förvaltningen arbetar aktivt för att utveckla och framhäva yrkesprogrammen, men yrkesprogrammen har tappat i popularitet och det finns en överetablering av yrkesprogram i gymnasierregionen. Om regionens kommunala yrkesprogram drevs av Storsthlm skulle kommunernas utbud, placering och dimensionering av yrkesprogram kunna förbättras.

I redovisningen av planerade förändringar (kapitel 8) ingår kapacitetsökningar om totalt 5 780 elevplatser fram till år 2026. I relation till tidigare bedömt behov om cirka 1 000 nya elevplatser per år skulle behovet av ytterligare platser uppgå till 3 000-4 000 nya elevplatser fram till år 2026. Behovsanalys sker också inom ramen för SAMS

Det är viktigt att sträva efter en jämn utbyggnadstakt då det annars finns risk för att nyetablerade skolor minskar söktrycket på befintliga skolor. Risken behöver bedömas inför varje enskilt utbyggnadsbeslut utifrån bland annat geografiskt läge och programinnehåll.

Planering 2027-2040

Antal unga i gymnasieåldern 16-18 år förväntas att öka i Stockholms stad med 2 400 och med 17 600 i hela Stockholms län mellan 2027-2040. Hälften av befolkningsökningen förväntas i Stockholms grannkommuner.

Det finns ännu inga planerade lokalprojekt under denna tidperiod. Stockholms stad ska initiera en regional gymnasieplan för att säkerställa kapacitetsutbyggnaden. Kommunstyrelsen leder det förvaltningsövergripande SAMS-arbetet som utvecklar analysen för gymnasieutbyggnaden och som ska få ett tydligare genomförandeperspektiv och ta fram en långsiktig planeringsportfölj. Förvaltningen fortsätter arbetet med att utöka kapaciteten.

3. Kapacitetsbeskrivning (nuläge)

Förskola

Det finns drygt 1 000 förskolor varav nästan 60 procent är kommunala. Störst andel av kommunala förskolor – över 70 procent av beståndet – finns i Hägersten-Liljeholmen och Spånga-Tensta, medan endast 39 procent av förskolorna på Södermalm är kommunala. Det finns lite över 50 000 barn i förskoleåldern i Stockholm som är inskrivna i förskola.

Grund- och gymnasieskola

För att få större kunskap om skolbyggnaderna, skapa förutsättningar för likvärdig bedömning av skolors kapacitet och för att tillgänglig kapacitet ska tas tillvara på ett effektivt sätt tecknas kapacitetsöverenskommelser med respektive kommunal grund- och gymnasieskola. Dessa överenskommelser baseras på en inventering av skolans alla lokaler exklusive storkök, antaganden och nyckeltal gällande verksamhet och lokalutnyttjande samt en analys som görs tillsammans med skolledningen. Analysen görs i ett särskilt framtaget kapacitetsverktyg.

Skolans kapacitet redovisas i form av gruppstorlekar och antal grupper per årskurs för grundskolor samt gruppstorlekar och antal grupper per programtyp för gymnasieskolor.

Många skolor nyttjar sin fulla kapacitet sett till antalet grupper, men på grund av sökmönster, elever med särskilda behov eller andra orsaker nyttjas inte det fulla antalet elevplatser.

Grundskola

Det finns 139 kommunala grundskolor i staden. Totalt omfattar de kommunala grundskolorna cirka 1 000 000 kvadratmeter varav cirka 51 000 kvadratmeter är lokaler med tidsbegränsat bygglov.

De kommunala grundskolornas totala kapacitet bedöms till cirka 83 300 elevplatser i cirka 3 100 undervisningsgrupper. Av dessa har cirka 44 800 elevplatser och cirka 1 600 undervisningsgrupper fastställts i nya kapacitetsöverenskommelser, medan övriga är preliminära bedömningar eller äldre överenskommelser. Den kapacitet som inte ingår i nya kapacitetsöverenskommelser justeras i takt med att fler skolor bedöms. För grundsärskolan har totalt cirka 580 elevplatser identifierats, varav 445 platser i nya kapacitetsöverenskommelser. Dessa platser är i första hand i större grundsärskolegrupper, och inte enstaka elever. De preliminära bedömningarna för grundsärskolan är mer osäkra än för grundskolan, och totalsumman kommer sannolikt att öka i takt med att nya överenskommelser färdigställs.

Skolor med högt socioekonomiskt index har vanligtvis mindre undervisningsgrupper eller högre lärartäthet. För att mindre undervisningsgrupper ska stödjas även av lokalerna skrivs gruppstorlekarna ofta ner något i dessa skolor. Socioekonomiskt index är en faktor i cirka 25 procent av de kapacitetsbedömda grundskolorna. Den faktiska lokalkapaciteten bortsett från socioekonomiskt index är alltså högre än vad som anges ovan. Både den totala kapaciteten och nyttjandegraden i stadens grundskolor är generellt högre för årskurs F-3 än för årskurs 4-9.

Gymnasieskola

Det finns cirka 30 kommunala gymnasieskolor och gymnasiesärskolor i Stockholm. Beståndet är geografiskt koncentrerat till innerstaden, särskilt Södermalm och Kungsholmen. Totalt omfattar de kommunala gymnasieskolorna drygt 275 000 kvadratmeter.

Lsåret 2017/2018 finns cirka 19 600 elevplatser i den kommunala gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Ytterligare 2 400 platser tillkommer när Anna Whitlocks gymnasium öppnar år 2018 och drygt 900 platser försvinner i samband med att Campus Tensta etableras i Tensta gymnasium 2019. Cirka 2 500 av elevplatserna är anpassade för yrkesprogram och drygt 300 platser finns på gymnasiesärskolan. Övriga platser avser teoretiska program. Den överkapacitet som finns inom gymnasieskolan är i första hand koncentrerad till yrkesprogrammen och till ett fåtal skolor i ytterstaden.

Administrativa lokaler

Utbildningsförvaltningens administrativa lokaler för central förvaltning är i huvudsak lokaliserade till Hantverkargatan. I samband med pågående renovering och omflyttning har konstaterats att lokalerna omfattar 7 198 kvadratmeter med bedömd kapacitet för 426 arbetsplatser. Gymnasieavdelningen har även verksamhet på Hornsgatan 124.

På Trekantsvägen har avdelningen för stöd kring lärande och elevhälsa sin huvudsakliga verksamhet bestående av fem specialistenheter; Elevhälsans professionsstöd, Medioteket,

Skolhälсан, Språkcentrum, Stockholms skolors ungdomsmottagning och Start Stockholm. Dessa verksamheters lokaler definieras också som administrativa. Lokalerna på Trekantsvägen är 2 533 kvadratmeter. Utöver Trekantsvägen har enheterna lokaler om 2 389 kvadratmeter på andra adresser.

Förutom de ovannämnda omfattar förvaltningens administrativa lokaler även lokaler för fackligt förtroendevalda. Dessa lokaler ingår inte i ovanstående redovisning. Sammanställning av årskostnad och area för förvaltningens samtliga administrativa lokaler finns i bilaga 4.1.

4. Förändringar i lokalbeståndet

Nedan beskrivs förändringar i administrativa lokaler och förändringar som berör alla stadens skolor oavsett grund- eller gymnasieskola. Övriga förändringar redovisas för gymnasieskola i kapitel 8 och för grundskola i kapitel 9.

Tillgängliggörande av skollokaler

Stadens skolbyggnader används i första hand för undervisning dagtid på vardagar. På kvällstid och helger ska det finnas möjlighet att använda relevanta lokaler för till exempel föreningsverksamhet och möten.

Sedan 2015 har utbildningsförvaltningen och idrottsförvaltningen tillsammans med SISAB tillgängliggjort skolidrottssalar via stadens bokningssystem genom att installera kortlås i minst fem skolidrottssalar per år. Projektet fortlöper under 2018 och idrottsförvaltningen bedömer att målet om tillgängliggjorda skolidrottssalar därefter har uppfyllts.

Utbildnings-, idrotts- och kulturförvaltningarna ska öka antalet bokningsbara skollokaler utöver skolidrottssalar genom att installera kortlås. Lokaler i sju pilotskolor färdigställs under 2018. De grundläggande strukturerna som taxor, ersättningsmodell och finansiering av byggåtgärder behöver fastställas. Förvaltningarna ska i samråd med kommunstyrelsen ta fram taxor och en modell för organisation kring uthyrning av både skollokaler och idrottslokaler.

Skollokalerna används även av Kulturskolan och föreningar har möjlighet att övernatta i 12 av stadens övernattningskolor i Hässelby-Vällingby, Bromma, Östermalm, Södermalm och Farsta/Gubbängen.

Idrottslokaler

Utbildningsförvaltningen samverkar med idrottsförvaltningen vid samplanering av fullstora idrottshallar. Planeringen innebär att utbildningsnämnden säkerställer förfoganderätten dagtid genom att hyresavtal tecknas med idrottsnämnden. Skolans tillgång till idrott och idrottsförvaltningens hyresintäkter säkerställs. Beslut om samplanering tas i respektive nämnds genomförandebeslut. I de fall där behovet av skola bedöms uppstå senare än idrottsbehovet så behövs en överenskommelse mellan förvaltningarna om att påbörja hyresförhållandet vid senare tillfälle. Det innebär att det vid hyrestillfället kan finnas andra skolhuvudmän vars möjlighet till timbokning upphör.

Samverkansprojekt	År	Kommentar	Fastighetsägare
Bromma			
Alviksprogrammet	2025	Ny skola, inte bestämd fastighetsägare SISAB/FSK	SISAB

Riksby	2025	Ny skola	FSK
Enskede Årsta Vantör			
Steningeparken	2024	Ny skola, detaljplanarbete pågår	FSK
Slakthusområdet	2022	Ny gymnasieskola (utanför IdF ram), programarbete	FSK
Årstafältet	2023	Ny skola, detaljplanearbete pågår	SISAB
Årstafältet/Östberga	2027	Ny sim- och idrottshall, ny skola, programarbete	FSK
Farsta			
Stora Sköndal	2024	Utanför IdF ram, ny skola	FSK
Hässelby-Vällingby			
Björnbodaskolan	2025	Ny skola	
Nälstastråket eller Yrkesmannen	2030	Ny skola	FSK
Grimstaskolan	2017	Genomförandeskede	FSK
Kungsholmen			
Kristinebergshöjden	2021	Ev samverkan för Kristinebergsskolan.	FSK
Norrmalm			
Hagastaden/Belleveuparken	2025	Ny skola	
Rödbergsskolan (pilotprojekt)	2020	Förslagshandlingsskede	SISAB
Rinkeby-Kista			
Kista	2030	Ny skola	FSK
Dalhagen	2019	Ny skola vid Dalhagens IP (2025)	FSK
Skarpnäck			
Skarpnäcks BP/Skarpnäcks skola	2022 alt 2027	Utför förordar 2022	
Nytorps gårde	2023	Vid Hammarbyskolan södra. Detaljplanearbete startat 2017	FSK
Skärholmen			
Värbergs IP		Ny skola vid Värbergsvägen år 2030	
Spånga-Tensta			
Bromstens IP	2025	Ny skola	
Spångadalen	2035	Ny skola	
Södermalm			
Henriksdalshamnen	2040	Ny skola 2032	
Älvsjö			
Kämpetorpsskolan	2018/ 2019	Genomförandeskede, utbyggd skola. Idrott kommer att bygga en dubbelhall	FSK
Älvsjöprogrammet	2040	Två nya idrottshallar och fyra skolor planeras	
Östermalm			
Hjorthagshallen/Bobergsskolan	2019	Genomförandeskede	FSK
Frihamnen/Loudden	2025	Ny skola i Loudden planeras 2028	

Utbildningsförvaltningen planerar vid behov egna fullstora hallar och eftersträvar även i dessa fall samverkan med idrottsförvaltningen. Projekt planeras vid Skanskvarnsskolan, Lillholmskolan och Konradsberg.

Skolgårdsutveckling och konstgräs

Utbildningsförvaltningen driver sedan 2015 ett särskilt projekt kring skolgårdsutveckling. Varje år utvecklar projektet mellan fem till sju skolgårdar. En betydande del av projektet är att säkerställa att barn och ungas egna perspektiv på sin utemiljö blir tydligt i processen. Urvalet av skolgårdar som ingår i projektet redovisas för nämnden i särskilt ärende och bygger på den inventering som gjorts av stadens skolgårdar samt att hänsyn tas till socioekonomiskt index. Skolgårdar som färdigställs 2018 och 2019 redovisas under respektive stadsdelsavsnitt. I

samband med utbyggnad av befintliga skolor ska förvaltningen arbeta aktivt med kompensatoriska åtgärder för att säkerställa skolgårdens funktioner och kvalitet.

På uppdrag av kommunfullmäktige har idrottsförvaltningen, utbildningsförvaltningen, SISAB och fastighetskontoret tagit fram en finansieringsmodell över hur kostnaderna ska fördelas vid anläggandet av konstgräsplaner på skolgårdar. Konstgräsplanen nyttjas av skolan under verksamhetstid och är därefter bokningsbar övrig tid. Varje år etableras en till två konstgräsplaner enligt framtagen finansieringsmodell.

Grundsärskola och gymnasiesärskola

Lokaler för grundsärskola och gymnasiesärskola ska möjliggöra inkludering av elevgrupperna med övrig verksamhet på skolorna. För att säkerställa omställningen och även ge möjlighet till ökat elevantal behöver lokalplaneringen ses över. Översyn genomförs 2018/2019.

Grundsärskolans och gymnasiesärskolans lokalbehov är i många fall individuella. Det finns därför behov av att tydliggöra generella funktionskrav för grupper av elever. Dessa bör i framtiden bli en del av förvaltningens funktionsprogram.

Europaskola

Regeringen och Stockholms stad har bedömt att det är angeläget att Sverige har en så kallad Europaskola där utbildningen bedrivs enligt den internationella läroplan som Europeiska unionen har utformat. Förvaltningen ska enligt nämndens verksamhetsplan för år 2018 påbörja framtagandet av en plan för hur en Europaskola ska starta hösten 2019.

Administrativa lokaler

De administrativa verksamheternas lokalbehov styrs av förvaltningens uppdrag. De största förändringarna i förvaltningens administrativa lokalbestånd sker med anledning av samlokalisering av Språkcentrums lokaler samt inhyrning av lokaler för Start Stockholm. För att möta förvaltningens administrativa lokalbehov planeras nedanstående åtgärder att vidtas de kommande tre åren. Därutöver ser förvaltningen potential i att effektivisera de fackliga lokalerna, exempel genom ökad samverkan med stadsdelsförvaltningarna.

Förändringar i lokalbeståndet 2019-2021

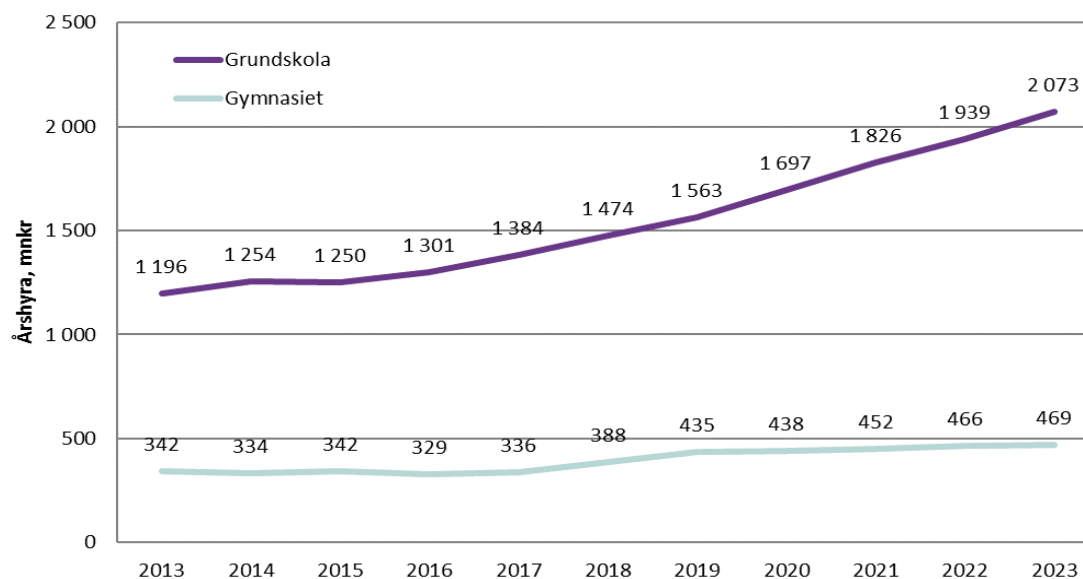
Verksamhet	Skede	Planerat färdigställande	Projekt/Varför?
Centralt arkiv för stadens skolor	Utredning	2018	Arkivet på Konradsberg anpassas efter gällande regelverk och ska fungera som en extra resurs för de skolor som inte har tillräckligt med utrymme i sina egna lokaler.
IKT-enheten	Planering	2018	Behov av utbildningslokaler för administrativ och pedagogisk personal med start under våren 2018. Lokaler som tidigare används för F-klass på Fleminggatan 113 kommer att nyttjas för utbildningar med förbehåll att åter nyttjas för skolverksamhet vid ökat lokalbehov för Kungsholmens elever.
Språkcentrum	Utredning	2018	Samlokalisering av Språkcentrums personal som idag har verksamheter på flera adresser.
Start Stockholm	Förslags-handling	2018	Med anledning av nya planer för Tensta gymnasium behöver Start Stockholm lämna lokalerna. De planerar att flytta till centralt belägna lokaler på Hornsgatan 124. Verksamheten blir mer lättillgänglig för nyanlända elever över hela staden.
Stockholms skolors ungdomsmottagning (SKUM)	Planering	2019-2021	Verksamheten har behov av större lokaler. Lokalsök pågår.

5. Kostnadsutveckling

Hyrorna för förvaltningens grund- och gymnasieskolor beräknas öka med cirka 416 mnkr (22 procent) under planeringsperioden fram till 2021 och cirka 680 mnkr fram till och med 2023 (37 procent). Orsaken till allt högre kostnadsökningar jämfört med tidigare år är att fler projekt ingår i underlaget och kostnadsökningar i bland annat om- och tillbyggnadsprojekt.

Det schablonggrundande elevunderlaget beräknas inte öka i samma utsträckning, men vid höjda grundschabloner ökar intäkterna mer utöver elevökningen. Till viss del ryms hyresökningarna inom de ökade intäkterna, men förvaltningens bedömning är att det under perioden blir en utmaning att klara ekonomin. Det är därför mycket viktigt att i kommande genomförandebeslut göra noggranna avvägningar om tidpunkt för färdigställande och på så sätt pröva om projekt kan flyttas fram i tid och om elever kan hänvisas till andra skolor.

Figur 11: Årshyra, utveckling 2013-2023, i miljoner kronor

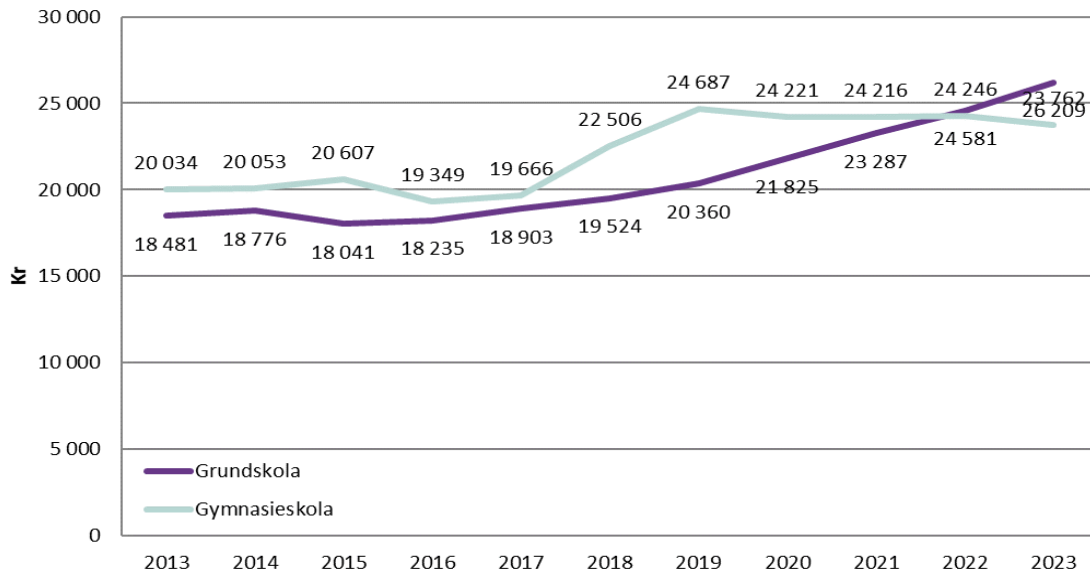


Kostnadsberäkningarna tar hänsyn till ökad hyra på grund av nya skolor, utbyggda skolor och övriga verksamhetsanpassningar, så långt de är kända i dagsläget. Projekt i tidigt skede,

exempelvis förstudie, är mer osäkra än projekt i senare skede. På samma sätt är projekt mer osäkra ju längre fram i tiden de planeras. Alla projekt är heller inte kända idag. *Förseningar i byggprojekt* medför att den tillkommande hyresökningen förskjuts framåt i tid.

Hänsyn har även tagits till hyressänkningar på grund av avskrivningar i befintligt lokalbestånd, men inte hyresförändringar på grund av framtida ränte- och indexutveckling. Senast kända amortering har använts.

Figur 12: Hyra per elev, utveckling 2013-2023, i kronor



Samverkan inom SAMS kring kostnadsutvecklingen

En bidragande orsak till kostnadsutvecklingen är den höga investeringsnivån per ny plats i om- och tillbyggnadsprojekt, jämfört med nybyggnadsprojekt. För merparten av de tillbyggnadsärenden där nämnden fattat inriktnings- eller genomförandebeslut de senaste åren är kostnaden per ny plats ofta omkring 50 procent högre, ibland ännu mer, än för nya skolor.

Mot bakgrund av detta avser förvaltningen att lyfta behovet av samverkan inom SAMS i syfte att bromsa kostnadsutvecklingen för lokalhyror. En ekonomisk analys bör göras av SAMS förslag till om- och tillbyggnad av vissa skolor, och vägas mot ett eventuellt behov av ytterligare tomter för en mer kostnadseffektiv nybyggnation.

Även andra sätt att begränsa kostnadsökningen för lokaler bör ses över inom ramen för SAMS.

Planeringsperioden 2019-2021

Sammanfattningsvis beräknas den totala årshyran för skolorna i egen regi öka med cirka 416 mnkr (22 procent) under planeringsperioden fram till 2021. Lokalkostnaderna beräknas även ta en allt större andel av resurserna, främst på grund av att nybyggda lokaler är dyrare än äldre men även på grund av externa inhyrningar i strategiskt och centralt belägna lokaler med kommersiella hyresvillkor, för gymnasieskolan. I underlaget för planeringsperioden ingår också flera helt nya grundskolor jämfört med tidigare.

Om hyrans andel av schablonen ska kunna behållas på nuvarande nivå beräknas cirka 19 procent av de sammanlagda hyresökningarna kunna inrymmas inom elevantalsökningen. Det innebär att det, med nuvarande grundschabloner, saknas sammanlagt 337 mnkr till hyror under planeringsperioden, varav 306 mnkr avser grundskola och 32 mnkr avser gymnasieskola. Den hyresökning som inte inryms i elevantalsökningen måste bekostas på annat sätt och förvaltningen bedömer därmed att det finns en risk att kommunfullmäktiges mål om att minst 73 procent av schablonen ska betalas ut till de kommunala skolorna inte kommer att kunna uppnås. Hyresutvecklingen i kombination med nuvarande elevprognos samt schablon- och pengnivå innebär att det utrymme som finns kvar till övriga centrala omkostnader minskar från cirka 730 mnkr 2018 till cirka 420 mnkr 2021.

Under planeringsperioden beräknas hyreskostnaden per grundskoleelev öka från 19 500 kr år 2018 till 23 300 kr år 2021. Under samma period beräknas hyreskostnaden per gymnasieelev öka från 22 500 kr år 2018 till 24 200 kr år 2021. Beräkningen tar hänsyn till i dagsläget kända lokalprojekt och ett ökat elevantal i elevantalsprognosen.

Även med årliga schablonökningar på exempelvis två procentenheter innebär utvecklingen framöver, enligt förvaltningens beräkningar, att hyrans andel av schablonen kommer att öka samt att den andel av grundschablonen som betalas ut till skolorna i egen regi kommer att behöva sänkas.

Grundskola

Sammantaget beräknas hyreskostnaderna för grundskolan öka med 352 mnkr eller 24 procent under planeringsperioden fram till och med år 2021. Fram till år 2023 är den totala ökningen 599 mnkr (41 procent). Jämfört med beräkningarna i förra årets lokalförsörjningsplan har hyresberäkningen för planeringsperioden ökat med 32 mnkr. Det beror på en kombination av fler projekt och ökade kostnader ibland annat om- och tillbyggnadsprojekt.

Under planeringsperioden beräknas hyreskostnaden per grundskoleelev öka från 19 500 kr år 2018 till 23 300 kr år 2021, med hänsyn till elevantalsprognos och i dagsläget kända lokalprojekt.

Utan schablonökningar beräknas hyrans andel av schablonen öka från 18,3 procent år 2018 till 21,9 procent år 2021. Om hyrans andel av schablonen ska kunna behållas på nuvarande nivå innebär det att det sammanlagt saknas 306 mnkr till hyror för grundskolan under planeringsperioden.

Grundskola, mnkr	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Summa
<i>Hyreseffekt, kända lokalprojekt</i>		103,4	145,9	152,0	149,5	171,2	722,0
Årlig hyresökning netto		89,6	134,0	128,8	112,3	134,0	598,8
Summa årshyra	1 473,8	1 563,4	1 697,4	1 826,3	1 938,6	2 072,6	
Hyresökning som inte ryms inom elevantalsökningen		67,6	119,7	118,2	104,2	130,4	540,2
Hyra per elev, kr	19 500	20 400	21 800	23 300	24 600	26 200	
Hyrans andel av schablonen	18,3%	19,1%	20,5%	21,9%	23,2%	24,7%	

Gymnasieskola

Sammantaget beräknas hyreskostnaderna för gymnasiet öka med 64 mnkr under planeringsperioden, vilket motsvarar 16 procent. Fram till år 2023 är den totala ökningen 81 mnkr vilket motsvarar 21 procent. Jämfört med beräkningarna i förra årets lokalförsörjningsplan är hyresökningen för planeringsperioden 20 mnkr högre än motsvarande belopp föregående år. Det beror på fler projekt och ökade kostnader för vissa projekt.

Under planeringsperioden beräknas hyreskostnaden per gymnasieelev öka från 22 500 kr år 2018 till 24 200 kr år 2021, med hänsyn till elevantalsprognos och i dagsläget kända lokalprojekt.

Utan schablonökningar kommer hyrans andel av schablonen att öka från 22,2 procent år 2018 till 23,9 procent år 2021. Om hyrans andel av schablonen ska kunna behållas på nuvarande nivå innebär det att det sammanlagt saknas 32 mnkr till hyror under planeringsperioden.

Gymnasieskola, mnkr	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Summa
<i>Hyreseffekt, kända lokalprojekt</i>		47,9	6,5	17,0	23,0	11,7	106,1
Årlig hyresökning netto		46,4	3,8	13,7	14,2	2,8	80,9
Summa årshyra	388,2	434,6	438,4	452,1	466,3	469,1	
Hyresökning som inte ryms inom elevantalsökningen*		38,4	-7,3	0,9	1,5	-8,7	24,8
Hyra per elev, kr	23 900	26 200	25 600	25 600	25 600	25 000	
Hyrans andel av schablonen	22,2%	24,4%	23,9%	23,9%	24,0%	23,5%	

* minus innebär att prestationsökningen täcker hyresökningen

Administrativa lokaler

Den prognostiserade hyreskostnaden år 2018 beräknas uppgå till cirka 22 mnkr. Kostnaden för befintligt lokalbestånd bedöms inte förändras i någon större utsträckning, utöver framtida ränte- och indexutveckling. Viss kostnadsökning förväntas dock med anledning av de projekt som redovisas under rubriken förändringar i lokalbeståndet.

Ränteutveckling och investeringsnivåer

Dagens historiskt låga räntenivåer avspeglas i den nuvarande låga internräntan på 0,8 procent för 2018. En stor risk för utbildningsförvaltningens framtida hyreskostnader är eventuella höjningar i omvärldens räntenivåer, vilket får direkt påverkan på förvaltningens hyreskostnader. Förvaltningens beräkningar visar som exempel att en förändring av internräntan med 0,1 procentenheter (10 punkter) förändrar förvaltningens hyreskostnader med cirka 10 mnkr. En förändring med 1,0 procentenhet innebär därmed en ökad hyreskostnad på 100 mnkr.

Med nuvarande låga räntenivå har maxnivån 30 000 kr per elev i hyreskostnad för nybyggnation kunnat hållas under en längre tid, trots ökade projektkostnader. Förvaltningens risk är investeringsvolymen, då projektkostnaden och räntenivåer i samverkan har direkt påverkan på förvaltningens hyresnivåer. Det finns därför starka skäl att i byggnadsprojekt inte enbart se till framtida hyran, utan även den hyresgrundande investeringen. I det nya samverkansavtalet mellan SISAB och staden eftersträvas att en ny elevplats i nybyggnation inte ska kosta mer än 400 tkr. De högsta kostnaderna per ny elevplats ligger däremot inte i

rena nybyggnadsprojekt, utan i om- och tillbyggnadsprojekt. Det finns därför behov av att utveckla ytterligare nyckeltal för att förbättra kostnadskontrollen. Förvaltningen anser även att det är rimligt att se över kostnadsansvaret i det fall förvaltningen inte kan påverka kostnaden, exempelvis när stadens anvisning av mark leder till merkostnader i form av markarbeten.

Uppföljning av budgetofferter

En allt större andel av nämndens genomförandebeslut bygger på budgetofferter istället för fastprisofferter. Budgetofferter är numera dominerande vid beställning av hyreshöjande verksamhetsanpassningar och innebär till skillnad mot fastprisofferter att nämnden inte betalar något riskpåslag, men samtidigt övertar nämnden risken då den slutliga kostnaden kommer att vara hyresgenererande. Förändringen är i linje med det nya samverkansavtalet mellan staden och SISAB

Förvaltningen föreslår att nämnden i framtiden ges följande uppföljning i tertialrapport 2 och i verksamhetsberättelsen:

- Redovisning av den totala volymen genomförande- och inhyrningsbeslut i mnkr fördelat på hyresgenererande projektkostnad och hyresbelopp.
- Redovisning av den totala prognostiserade slutkostnaden i mnkr fördelat på hyresgenererande projektkostnad och hyresbelopp.
- Procentuell avvikelse mellan den totala volymen beslut och prognostiserad slutkostnad fördelat på hyresgenererande projektkostnad och hyresbelopp.
- När enskilda projekt avviker 15 procent eller mer redovisas fördelning mellan merkostnader i genomförande enligt nämndens genomförandebeslut och nya arbeten beställda av förvaltningen. Redovisning av kostnadsfördelningen förutsätter förbättrat systemstöd och redovisas därför från och med 2019.
- Förvaltningen föreslår nämnden att godkänna anmälan av avvikelser. Om den totala projektvolymen avviker 15 procent eller mer ska förvaltningen även redovisa förslag till åtgärder.

Hyresfinansiering av it-infrastruktur

Diskussioner förs mellan SISAB, S:t Erik Kommunikation och utbildningsförvaltningen om att pröva en förändrad modell avseende kostnader för it-infrastruktur. Modellen innebär att kostnaden för it-infrastruktur bekostas via hyran, på samma sätt som infrastruktur för el, vatten och avlopp. Detta kommer att öka förvaltningens hyreskostnader. En förändrad modell innebär dock inte en ökad kostnad, utan en omfördelning av befintliga budgetmedel från skolorna till central förvaltning. Digitaliseringens utveckling medför samtidigt ett behov av förbättrad it-infrastruktur. Förvaltningen bedömer därför att projekt som omfattar förbättringar av it-infrastrukturen i framtiden kommer att öka, vilket ökar hyreskostnaderna, utöver dagens nivå.

6. Effektiviseringsmöjligheter

Hög nyttjandegrad

Hög nyttjandegrad av lokaler och långsiktig planering är en förutsättning för att hålla nere lokalkostnader. De skolor som har låg nyttjandegrad av lokaler har ofta också de högsta hyrorna per elevplats. För att minimera risken för låg nyttjandegrad är det viktigt att i

planeringen ta hänsyn till geografisk placering och för grundskolan även årskursindelning. För yngre grundskolelever har närheten till hemmet stor betydelse. Högstadieskolor kan ligga något längre bort och placeras i områden med goda kommunikationer. Det är samtidigt viktigt med en tydlig organisatorisk eller geografisk koppling mellan skolor med F-6 och 7-9. Utan en tydlig koppling riskeras större elevtapp än vad som normalt orsakas av att elever byter skola.

Storstockholms gymnasierregion och dess utveckling har stor betydelse för behovet av lokaler i Stockholms stad. Regionen har under flera år haft fler platser per program än antagna elever på samtliga nationella program. Söktrycket mellan olika skolor varierar dock. I Stockholms stad har de kommunala innerstadsskolorna och flera ytterstadsskolor ett högt söktryck, medan ett fåtal skolor i ytterstaden har ett lägre söktryck och även lägre nyttjandegrad. Ett utvecklat regionalt samarbete kan leda till effektiviseringar.

Ett alternativ för såväl grund- som gymnasieskolor är att initialt helt eller delvis använda den nya byggnaden som evakueringslokal och då även nå en effektivare evakuering. Exempel på detta är Enskedefältets evakuering till Lindeskolan och Östra Reals evakuering till Anna Whitlocks gymnasium. En förutsättning är att förvaltningen ges större kunskap om framtida evakueringsbehov. Dialog har påbörjats med SISAB.

Det finns även goda exempel på att skapa hög nyttjandegrad på nya skolor från första året, till exempel genom att påbörja etablering av en ny skolenhet i externa lokaler innan den nya skolbyggnaden är tillgänglig.

7. Funktionsprogram

Funktionsprogram för skollokaler (bilaga 4.2) är utbildningsförvaltningens primära beställningsunderlag vid om-, till- och nybyggnation av skollokaler. Funktionsprogrammets syfte är att säkerställa att staden bygger goda pedagogiska lokaler för ett långsiktigt bruk, och att samtidigt ge förutsättningar för korta planeringstider och rätt beställningar. Fokus i funktionsprogrammet ligger på trygghet, likvärdighet och en variation av rum med stor flexibilitet.

Funktionsprogrammet består av en inledande programbeskrivning, styrande funktionskrav och råd att tänka på, som förtydligar och preciserar kraven. Funktionsprogram för grundskola togs fram första gången 2014 och har sedan dess årligen uppdaterats med nya avsnitt, exempelvis kring matsal och idrottslokaler. Sedan 2016 gäller valda delar av funktionsprogrammet även för ny-, om- och tillbyggnation i gymnasieskolor.

I samband med årets lokalförsörjningsplan genomförs en större översyn kring elevhälsans lokaler. Under planeringsperioden planeras även uppdateringar avseende CSI, grund- och gymnasiesärskola och IT-/teknikfrågor. Förvaltningen kommer även att inleda arbetet med att ta fram ett mer heltäckande funktionsprogram eller motsvarande för gymnasieskolans lokaler och kommer då att påbörja översyn av funktionskrav för specialsalar. Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden godkänner det reviderade funktionsprogrammet för skollokaler.

8. Redovisning av förändringar inom gymnasieskola

2018 och planeringsperiod 2019-2021

Fram till 2021 planeras det byggprojekt i 14 befintliga kommunala gymnasieskolor och byggnation/inhyrning av två nya skolor. Gymnasieskolans kapacitet beräknas öka med netto cirka 3 400 elevplatser fram till år 2021 och når en total kapacitet om cirka 23 000 elevplatser. Den nya gymnasieskolan Anna Whitlocks gymnasium används inledningsvis även för evakuering av Östra Real. Nedan redovisas planerade förändringar under år 2018-2021.

Förändringar som berör såväl grund- som gymnasieskola beskrivs i kapitel 4 och omfattar skolgårdsutveckling, konstgräs, tillgängliggörande av skollokaler, samplanering med idrottsförvaltningen om idrottshallsutbyggnad och översyn av grundsärskola och gymnasiesärskola.

Förändringar i lokalbeståndet 2018-2021

Skola	Skede	Färdig	Kapacitetsförändring		Projekt/Varför?
			Kapacitet 2018	Kapacitet vid färdigställande	
Anna Whitlocks gymnasium	Genomförande	2018	0	2 400	Ny skola.
Blackebergs gymnasium	Förstudie	2021	1 130	1 530	Ny byggnad med klassrum, uppehållsytor och labbsalar. Kapacitetsökning.
Bromma gymnasium	Förstudie	2021	1 100	1 450	Ny byggnad med klassrum och tillbyggnad av matsal. Kapacitetsökning.
Enskede Gårds gymnasium	Utredning	2018			Skolgårdsutveckling
Fastigheten Skärholmens gymnasium	Genomförande	2019/ 2020			A-huset lämnas och rivs. STFG får nya lokaler i Lindvreten som ersätter lokalerna som de har använt i Skärholmen. Viss påverkan på Lindeparkens gymnasiesärskola som ligger i fastigheten. Skolornas kapacitet har bedömts individuellt; fastighetens kapacitet har inte bedömts.
International School of the Stockholm Region (ISSR)	Utredning	2019			Underhåll av kök och matsal. Eventuell kapacitetshöjande verksamhetsanpassningar. Köksrenoveringen kräver evakuering.
Kungsholmens gymnasium	Genomförande	2018			Underhåll av kök. Konstgräs
Kungsholmens västra gymnasium	Genomförande	2021	850	1 200	Etablering på Campus Konradsberg fortsätter i etapper. Fastigheten innehåller även grundskola.
Kärrtorps gymnasium	Utredning	2018	1 150	800	Studie för att se om Lunaskolan tillfälligt (till och med 2023) kan beredas plats inom fastigheten Kärrtorps gymnasium.
Norra Reals gymnasium	Genomförande	2018			Konstgräs
P A Fogelströms gymnasium	Genomförande	2018	130	750	Ny skola.
Stockholms transport- och fordonstekniska gymnasium (STFG)	Genomförande	2019			Nya lokaler ersätter tidigare lokaler i Skärholmens gymnasium. STFG samlas på en plats.
Södra Latins gymnasium	Utredning	2019			Underhåll av kök. Eventuellt anpassningar av kök och matsal.
Tensta gymnasium	Planering	2019	1 100	160	Stora delar av skolans lokaler sägs upp i och med att Campus Tensta etableras. Inga eller få byggnadsåtgärder. Evakuering på grund av kapacitetsökning av ventilation och underhåll 2018/2019.
Thorildsplans gymnasium	Utredning	2020	1 320	1 900	Ny matsal, nytt kafé/uppehållsytta och fler toaletter. Anpassningar av kök och eventuellt av skolgård. Kapacitetsökning.
Östra Reals gymnasium	Utredning	2019			Kapacitetsökning av ventilation, underhåll och verksamhetsanpassningar för att förbättra lärmiljön. Evakuering till Anna Whitlocks gymnasium.

Prognosperiod 2022-2026

Mellan år 2022-2026 planeras byggprojekt i ytterligare tre befintliga kommunala gymnasieskolor och byggnation av tre nya skolor. Gymnasieskolans kapacitet beräknas öka med cirka 2 400 under prognosperioden genom byggprojekt. Kärrtorps gymnasium förväntas också kunna använda sin hela kapacitet igen.

Förändringar i lokalbeståndet 2022-2026

Skola	Skede	Färdig	Kapacitetsförändring		Projekt/Varför?
			Kapacitet 2018	Kapacitet vid färdigställande	
Hagastaden	Förstudie	2025	0	600	Ny skola.
Konradsberg	Förstudie	2024			Nya idrottshallar i anslutning till grund- och gymnasieskolorna vid Campus Konradsberg.
Midsommarkransens gymnasium	Planering	2022	600	800	Gymnasieskolans kapacitet ökar i samband med att grundskolan flyttar ut.
Slakthusområdet	Förstudie	2023	0	700	Ny skola.
Spånga gymnasium	Utredning	2022	600	720	Nytt djurhus och klassrum. Kapacitetsökning.
Valhallavägen	Planering	2026	0	750	Ny skola. Stadsbyggnadsnämnden har pausat arbetet i planområdet minst till och med 2023 eftersom luftkvaliteten är för dålig.

En kraftig kapacitetsökning förväntas 2027-2040, men det finns ännu inga planerade lokalprojekt. Stockholms stad ska initiera en regional gymnasieplan för att säkerställa kapacitetsutbyggnaden. Kommunstyrelsen leder det förvaltningsövergripande SAMS-arbetet som utvecklar analysen för gymnasieutbyggnaden och som ska ge ett tydligare genomförandeperspektiv och ta fram en långsiktig planeringsportfölj. Förvaltningen fortsätter arbetet med att utöka kapaciteten.